

Vrienden van het Fort Prins Frederik op Goeree-Overflakkee
Lerarenhandleiding

Vrienden van het Fort Prins Frederik op Goeree-Overflakkee

Lerarenhandleiding bij het erfgoedproject voor groep 3 en 4

Kennismaken met Fort Prins Frederik
Het leven op het fort
Bouwen van een eigen fort

Inhoud

Wat en hoe?	7
Waarover gaat dit project?	9
Les 1: Welkom op het fort	11
Les 2: Aan de slag op het fort	13
Les 3: Bouwen maar!	15
Bijlage 1: Foto's van Fort Prins Frederik	17
Bijlage 2: Afbeeldingen van de karakters	21
Bijlage 3: Fragment uit het logboek van de lieve soldaat	23
Bijlage 4: Overzicht karakters en materialen soldatenkist	25
Bijlage 5: Praktische informatie	27
Colofon	28

Wat en hoe?

Les	Soort activiteiten	Ruimte	Tijd	Vorbereiding	Extra
Les 1: Welkom op het fort	De leerlingen bekijken een video en maken kennis met verschillende karakters die in Fort Prins Frederik wonen.	Klaslokaal	30 minuten	- Filmpje klaarzetten op het digibord. - 'Wie ben ik?'-spel klaarzetten.	
Les 2: Aan de slag op het fort	De leerlingen doen een spelactiviteit en maken kennis met de beroepen in een fort.	Klaslokaal	90 minuten	- Filmpje en afbeeldingen klaarzetten op het digibord. - Soldatenkist klaarzetten. - Fragment logboek doornemen. - Afbeeldingen van de karakters klaarzetten. - Papier en tekenmateriaal regelen.	Maak een wandeling rondom Fort Prins Frederik.
Les 3: Bouwen maar!	De leerlingen bouwen een fort.	Klaslokaal, gymzaal, speelplaats of een buitenruimte zoals een park	45 minuten	Materiaal naar keuze klaarleggen, bijvoorbeeld blokken, zand, lego.	

Waarover gaat dit project?

Vrienden van het fort

In deze lessenreeks maken de leerlingen kennis met een bijzonder gebouw: Fort Prins Frederik. Het fort is aan het begin van de negentiende eeuw gebouwd en in de lessenserie ligt de nadruk op deze eerste periode. Het project bestaat uit drie lessen. In de eerste en tweede les ligt de nadruk op de functie van het fort, de mensen die er woonden en de beroepen die ze uitvoerden. In de laatste les gaan de leerlingen beeldend aan het werk. Ze denken na over de constructie van het gebouw en ze bouwen zelf een fort.

Fort Prins Frederik

Fort Prins Frederik ligt op de oostpunt van Goeree-Overflakkee, aan de rand van het dorpje Ooltgensplaat. De plek heeft een lange geschiedenis. In de zestiende eeuw kwamen de Spanjaarden en de Geuzen hier met elkaar in aanraking. Twee eeuwen later zetten de Fransen er voet aan wal. Omdat de Engelsen op de loer lagen, gaf keizer Napoleon Bonaparte in 1811 opdracht om hier een fort te bouwen ter verdediging van de kust. In 1813 namen de Nederlanders het fort van de Fransen over. Ze gaven het de naam Fort Prins Frederik.

In de laatste twee eeuwen heeft het fort verschillende bewoners gehad. Zo werd het in de Tweede Wereldoorlog door de Duitse bezetter gebruikt als gevangenis en uitkijkpost en na de oorlog was er een heropvoedkamp. Tegenwoordig is het fort een rijksmonument. Je kunt het fort bezoeken, de omliggende gebouwen bekijken en genieten van het landschap.

Materialen

Dit project bestaat uit de volgende onderdelen:

- de lerarenhandleiding
- een animatiefilm
- afbeeldingen voor op het digibord
- een soldatenkist

Je vindt de digitale materialen op: <https://www.dorpsraadooltgensplaat.nl/>

Les 1: Welkom op het fort

30 minuten

Lesinhoud

De leerlingen bekijken een filmpje. Ze ontdekken wat een fort is en ze maken kennis met Fort Prins Frederik. In de film leren de leerlingen een aantal fictieve karakters kennen die terugkeren in de tweede les. Na de film volgt een kringgesprek en doen de leerlingen een spel.

Lesdoelen

De leerlingen kunnen benoemen wat een fort is en begrijpen wat de functie ervan is. Ze weten dat het een plek is waar mensen woonden en werkten. Ze kunnen verschillende functies en taken benoemen van die mensen.

Nodig tijdens de les

Digibord, filmpje en acht afbeeldingen van de karakters.

Vorbereiding op de les

Zet het filmpje en de afbeeldingen van de karakters klaar op het digibord.
Deze vind je op <https://www.dorpsraadootgensplaat.nl/>

Inleiding: Welkom op het fort

Introduceer de term 'fort'. Weten de leerlingen wat een fort is? Een fort is een groot gebouw met dikke muren van baksteen of beton. Een wal of een muur omringt het fort meestal. Lang geleden bouwden de mensen op verschillende plaatsen in Nederland forten. Vanuit een fort verdedigden soldaten het land. Vanuit het fort zagen ze de vijand al van ver aankomen. Zijn de leerlingen al eens in een fort geweest? Kunnen ze een fort beschrijven?

Start de introductiefilm. Bespreek de film aan de hand van de vragen hieronder. Benoem tijdens dit gesprek de verschillende karakters uit de film. Laat de bijbehorende afbeeldingen zien op het digibord.

- Wat kunnen jullie vertellen over het fort?
- Waar ligt het fort?
- Wie wonen er in het fort? Hoe heten ze?
- Wat voor werk doen de bewoners van het fort?
- Er is ook een bijzondere man (de plaagsoldaat). Wie was hij? Wat deed hij?

Opdracht: Wie ben ik?

Er komen acht mensen voor in het filmpje. Herhaal aan de hand van de afbeeldingen wie het zijn en wat ze doen. Leg uit dat de leerlingen het 'Wie ben ik?'-spel gaan spelen.

Eén leerling gaat naar de gang. De andere leerlingen kiezen met elkaar een karakter uit. Als de leerling weer binnenkomt dan is hij of zij het gekozen karakter. Door vragen te stellen moet de leerling raden wie hij of zij is. Bijvoorbeeld: Ben ik een man? Draag ik een koksmuts? Zorg ik ervoor dat alles netjes schoon blijft? Als de leerling zijn karakter raadt, dan krijgt een andere leerling de beurt. Het spel stopt als alle karakters geweest zijn.

Tip

Je kunt ook een spelvariant doen waarbij de leerlingen een karakter uitbeelden. Schrijf de namen van de karakters op een briefje. Doe de briefjes in een kom. Eén leerling trekt een briefje en moet dit karakter uitbeelden (mimespel). De andere leerlingen raden wie hij of zij is.

Karakters:

- Berend de Bakker
- Kees de Kruitmagazijnbeheerder
- Simon de Chirurgijn
- Dirk de Duivenmelker
- Mie de Wasvrouw
- Wim de Smid
- Pim de Plaagsoldaat
- Harry de Wachtsoldaat

Tip

Lees voor uit het boek *Lang geleden...* Hierin staat een verhaal over keizer Napoleon en zijn broer Lodewijk die koning werd van Nederland. Dit verhaal leert de leerlingen meer over de Franse tijd in Nederland (zie bijlage 4 voor de gegevens van het boek).

Les 2: Aan de slag op het fort

90 minuten

Lesinhoud

In zijn soldatenkist bewaart Pim de Plaagsoldaat voorwerpen van zijn medefortbewoners. De leerlingen zorgen ervoor dat de voorwerpen bij hun eigenaar terechtkomen. Zo ontdekken ze meer over het leven in het fort. Aan het eind van de les ontwerpen de leerlingen een eigen fort.

Lesdoelen

De leerlingen kunnen benoemen welke beroepen de mensen in een fort hadden en wat zij nodig hadden om hun beroep uit te voeren. Ook kunnen ze zich een voorstelling maken van de verschillende ruimtes in een fort.

Nodig tijdens de les

Soldatenkist met voorwerpen, digibordpresentatie met afbeeldingen van Fort Prins Frederik (bijlage 1), fragment uit het logboek van de lieve soldaat (bijlage 3), prints met afbeeldingen van de karakters (bijlage 2 en ook als kaart in de leskist), papier en tekenmateriaal.

Vorbereiding op de les

Zet de afbeeldingen van het fort en de karakters klaar op het digibord (bijlage 1 of de PowerPoint, en bijlage 2 of de kaart in de leskist). Leg het logboekfragment van de soldaat klaar. Zet de soldatenkist op een centrale plek. Bekijk alvast de inhoud van de kist.

Inleiding: Aan de slag op het fort

Start met een terugblik op de eerste les. Praat met de leerlingen over het filmpje dat ze hebben gezien. Waarover ging het? Waar speelde het verhaal zich af? Welke mensen kwamen erin voor? Laat de karakters op het digibord nogmaals zien.

De mensen wonen op een fort bij het dorpje Ooltgensplaat op Goeree-Overflakkee. Het heet Fort Prins Frederik. Het fort ligt op een mooie plek vlak bij het water. Nu wonen er geen soldaten meer. Je kunt er nog wel op bezoek. Bekijk met de leerlingen de foto's van het fort op het digibord. Bij elke foto stel je een aantal vragen (zie bijlage 1).

Opdracht: Gevonden voorwerpen

Vertel de leerlingen dat je een logboek van een soldaat hebt. Een logboek is een soort dagboek waarin soldaten opschreven wat ze hadden beleefd. Lees het verhaal uit het logboek voor (zie bijlage 3). Hierin staat dat de 'lieve soldaat' de soldatenkist van Pim de Plaagsoldaat heeft gevonden. Deze kist staat in de klas. De plaagsoldaat heeft van iedereen stiekem een voorwerp gepikt en in deze kist gestopt. Voordat de anderen erachter komen dat ze allemaal spullen missen, wil de lieve soldaat de spullen snel weer terugleggen op hun plek. Grote vraag is: van wie zijn de spullen (zie bijlage 4)?

Haal de voorwerpen een voor een uit de kist. Praat met de leerlingen over het voorwerp. Wat zou het kunnen zijn? Waarvoor gebruikt iemand dit voorwerp? Van wie zou het voorwerp zijn? Wat doet die persoon en in welke ruimte in het fort zou hij of zij werken?

Afsluiting: Napraten

Praat met de leerlingen na over hoe een fort eruitziet en wat de functie van een fort is. Stel dat je zelf een fort mag bouwen. Hoe zou het eruitzien? Met welke materialen zou je het fort bouwen? Waarom kies je daarvoor? Wat is een goede plek? Welke ruimtes heeft het fort? De antwoorden van de leerlingen hoeven niet per se te kloppen, maar stimuleren hen wel goed en vrij na te denken en hun ideeën te verwoorden. Deel vervolgens papier en tekenmaterialen uit. Laat de leerlingen een fort tekenen.

Optioneel

Als extra activiteit kun je met de klas naar Fort Prins Frederik. Het bouwwerk ligt op een prachtige plek en je kunt een wandeling maken op het terrein. Tijdens de wandeling bekijk je het fort en de omliggende gebouwen. Momenteel is het niet mogelijk om het fort vanbinnen te bezoeken, want het gebouw wordt gerestaureerd. Voor informatie over de mogelijkheden neem je contact op met de Jeugdfaculteit in Ooltgensplaat (zie bijlage 5).

Les 3: Bouwen maar!

45 minuten

Lesinhoud

In deze les bouwen de leerlingen in groepjes een fort. Bij het uitwerken van hun ideeën gebruiken ze de informatie uit de eerste twee lessen.

Lesdoelen

De leerlingen kunnen hun ideeën verwoorden. Ze werken samen om een fort te bouwen. Ze weten wat de kenmerken zijn van een fort en denken bij het ontwerp na over de functie van het gebouw.

Nodig tijdens de les

Bouwmateriaal naar keuze: blokken, kussens, lego, zand, kapla, hout, klei, kartonnen dozen, lakens, etc.

Vorbereiding op de les

Verdeel de klas in vijf of zes groepen. Bedenk van tevoren met welk materiaal of met welke combinatie van materialen de leerlingen mogen bouwen. Bepaal een locatie voor deze les. Denk aan het klaslokaal of bijvoorbeeld het schoolplein, het gymlokaal of een park in de buurt.

Inleiding: Presenteer je ontwerp

Begin de les met een terugblik op de vorige les. Wat hebben we de vorige keer gezien en gedaan? Aan het einde van de vorige les hebben de leerlingen een tekening gemaakt van een fort. Laat de leerlingen vertellen over de tekening die ze hebben gemaakt. Hoe ziet je fort eruit? Is het een veilig fort? Hoe zou het zijn om in je fort te wonen en werken? Vertel dat de leerlingen in deze les in groepjes een fort gaan bouwen.

Opdracht: Bouwen maar!

Vertel de leerlingen dat zij een ontwerp voor een fort mogen bedenken dat in de buurt van de school komt te staan. Hoe zou het fort eruitzien? Gebruik de tekeningen om inspiratie op te doen. De leerlingen moeten de burgemeester van hun woonplaats overtuigen om het fort te bouwen. Daarvoor maken ze een klein model van het fort. Laat de leerlingen met elkaar bespreken hoe het fort eruit moet zien. Vervolgens kunnen ze starten met bouwen.

Geef de leerlingen veel vrijheid bij het uitwerken van hun ideeën. Laat ze hun fantasie gebruiken. Is er een (technisch) probleem bij het bouwen? Laat de leerlingen zoveel mogelijk met elkaar oplossingen bedenken. Dit leidt vaak tot nieuwe ideeën.

Afsluiting: Welkom in ons fort

Laat elk groepje kort vertellen over het fort dat ze hebben gebouwd. Welke keuzes hebben ze gemaakt? Wat vonden ze het leukst om te doen? En wat was er lastig bij het bouwen? Hoe hebben ze dat opgelost?

Tips

Maak van deze afrondende activiteit een rollenspel. De leerlingen die hun fort presenteren zijn de architect, bouwheer of bouwvrouw. Wijs één leerling aan als burgemeester. De architecten moeten het fort aan de burgemeester presenteren. Welk fort valt het beste in de smaak bij de burgemeester en waarom is dat zo?

Maak als afronding van het project van alle bouwwerken een tentoonstelling. Presenteer de ontwerpen op een tafel. Nodig ouders/verzorgers uit voor de opening en laat de leerlingen een korte presentatie geven bij het door hun gemaakte fort.

Bijlage 1: Foto's van Fort Prins Frederik

Foto 1

Hier zie je een oude foto van het fort.

- Hoe zou de foto zijn genomen? *In de lucht, vanuit een vliegtuig*
- Rondom het fort ligt een hoge wal (omwalling). Waarom denk je dat die wal er is? *Verdediging*
- Hoe kom je in het fort? *Brug*
- Het fort was vroeger alleen bereikbaar via een dijk en een brug.

Foto 2 A

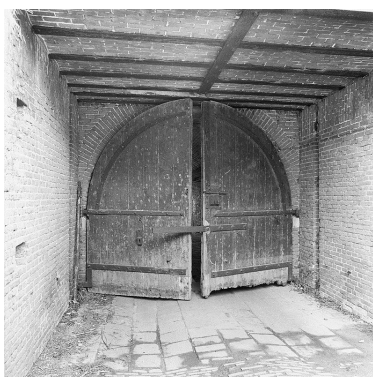
Dit is de poort die toegang geeft tot het fort. Aan beide kanten van de poort zie je de hoge wal.

Foto 2 B

Wat staat er boven de poort?

*De naam van het fort: Fort Prins Frederik
Jaartal: 1860*

Foto 2 C

De toegangspoort was oorspronkelijk gesloten: aan de voor- en aan de achterkant zaten twee deuren. Bij de deuren stond een soldaat op wacht.

Foto 3

In het midden van het fort ligt de geschutstoren. Dit gebouw wordt ook wel 'de donjon' genoemd. Dit is het belangrijkste gebouw van het fort.

- Hoe kom je hier naar binnen?

Via de trap kom je bij de toegangsdeur. Dit was vroeger een 'ophaaltrapdeur'. Als je het fort bezoekt dan zijn de katrollen van de deur nog te zien.

- Beschrijf wat je ziet: trap, ramen op twee verdiepingen, poort, bakstenen.

- Zouden de muren dik zijn of dun? Waarom denk je dat?

Bij de ramen zie je de dikte van de muren. Het gebouw had dikke muren. Dat maakte het stevig en veilig. Hierbinnen zat je veilig voor de vijand.

- Oorspronkelijk lag er een loopbrug. Als de vijand over de wal kwam, dan haalden de mensen in het fort de loopbrug meteen omhoog.

Foto 4

Geschutstoren van de zijkant gezien.

- De toren heeft een plat dak. Waarom zou dat zijn?

De toren was ook een uitkijkpost. Doordat het dak plat is, kunnen er soldaten lopen en de wacht houden. Van alle kanten heb je uitzicht op het land en het water. Zo kun je de vijand goed zien aankomen.

- Vroeger stonden boven op de geschutstoren vier kanonnen, op elke hoek één.

Foto 5

Hier zie je een stuk van het uitzicht vanaf het dak. In de verte zie je het water liggen.

Foto 6

In het fort woonden ongeveer zestig mensen. Het waren vooral soldaten, maar ook mensen die in het fort werkten. In de geschutstoren waren de kamers van de officiers en de soldaten. Op de onderste verdieping waren de werkruimtes, bijvoorbeeld de kamer van de dokter, de wasserij en de bakkerij. Nu is in het fort niet meer zoveel te zien van die oude ruimtes. Maar soms zijn er nog oude sporen te vinden. Op deze foto zie je de oven van de bakkerij.

Foto 7

Rondom de geschutstoren lagen andere gebouwen. Hier zie je zo'n bijgebouw. Alle gebouwen hebben een functie. Naast de toegangspoort was het wachtgebouw voor de wachters. Er was een smederij. In het kruitmagazijn lagen buskruit en kogels.

Bijlage 2: Afbeeldingen van de karakters

Bijlage 3: Fragment uit het logboek van de lieve soldaat

2 juli 1861

Vandaag moest ik al vroeg op om de wacht te houden. Samen met Harry de Wachtsoldaat stond ik om zes uur op het dak van de geschutstoren. Terwijl we heen en weer liepen op het dak, keken we om ons heen. Er kon zomaar een vijand aankomen en dan moesten wij alarm slaan. Gelukkig bleef het rustig. Ik zag de zon opkomen. Wat een prachtig uitzicht! Al snel was het heel erg warm. In mijn lange wollen jas en met het zware geweer op mijn schouder, was het bijna niet uit te houden! Om tien uur mocht ik even pauze houden. Fijn! Ik ging meteen naar binnen, want daar is het altijd een stuk koeler. Ik hoopte even te kunnen uitrusten, maar wat er toen gebeurde...

Toen ik de slaapzaal binnenliep, was ik niet de enige die daar was. Pim de Plaagsoldaat zat op zijn bed en rommelde in zijn soldatenkist. Toen hij mij zag, deed hij snel de deksel dicht en schoof de kist onder zijn bed. Lachend rende hij naar buiten. Waarom deed hij zo stiekem? Zou hij weer een streek uithalen? De plaagsoldaat nam ons wel vaker in de maling. Stilletjes sloop ik naar zijn bed en ik haalde zijn soldatenkist tevoorschijn. Toen ik de kist openmaakte, zag ik spullen van de mensen die in het fort wonen. Pim de Plaagsoldaat had van iedereen stiekem een voorwerp gepikt en in de kist gestopt. Zonder die voorwerpen kan niemand aan het werk.

Oh, oh, als de anderen dit ontdekken, dan zijn de poppen aan het dansen! Dat wil ik niet. Voordat iedereen erachter komt dat er allemaal spullen missen, ga ik ze snel weer terugleggen op hun plek. Oh jee... De klok luidt! Ik moet weer op wacht! Hoe ga ik dit oplossen?

Bijlage 4: Overzicht karakters en materialen soldatenkist

Wie	Wat	Waar	Bijzonderheden
Berend de Bakker 	Broodblik	De bakkerij	De bakker heeft in het fort een bakkerij met een echte bakkersoven. Er wonen wel zestig mensen in het fort, dus hij moet veel brood bakken.
Kees de Kruitmagazijn-beheerder 	Lucifer, lont	Het kruitmagazijn	De kruitmagazijnbeheerder is de baas van het kruitmagazijn. Hij bewaakt de voorraad buskruit en de kogels voor de kanonnen.
Simon de Chirurgijn 	Tangetje, verband	De chirurgijnskamer	Er woont een dokter in het fort. Vroeger noemde je die de chirurgijn. Als een soldaat ziek of gewond is dan gaat hij naar de chirurgijn. De chirurgijn heeft een eigen kamer waar hij zijn patiënten helpt.
Dirk de Duivenmelker 	Duif (nep), klein briefje	Wachtgebouw	Toen de soldaten in het fort woonden, had je nog geen telefoon, e-mail of WhatsApp. Toch is er een manier om met elkaar te communiceren. Bovenop het dak van het wachtgebouw staat een duiventil. Een soldaat schrijft een bericht op een piepklein briefje en stopt het in een kokertje. Hij bevestigt dat aan een pootje van een duif. Met dit kokertje vliegt de duif naar een ander fort. Daar haalt een andere soldaat het briefje uit het kokertje. Zo brengt de vogel berichten over.

Wie	Wat	Waar	Bijzonderheden
<p>Mie de Wasvrouw</p> 	Wasknijpers, wasbord	Wasserij	De wasvrouw doet de dagelijkse was in de wasserij. Vroeger had je geen elektriciteit, dus de wasvrouw wast met de hand. Ze legt het wasgoed op een metalen wasbord met een geribbeld vlak. Met een harde borstel en groene zeep schrobt ze de was schoon op het wasbord. Daarna spoelt ze de was uit en hangt het met wasknijpers aan de waslijn. De was droogt in de zon.
<p>Wim de Smid</p> 	Hoefijzer	Smederij	Sommige soldaten hebben een paard. De smid in het fort beslaat de hoeven van de paarden met hoefijzers. De ijzers beschermen de hoeven. De smid maakt of repareert ook ijzerwerk zoals hekken.
<p>Harry de Wachtsoldaat</p> 	Soldatenhoed	Geschutstoren	De soldaten in de Franse tijd dragen een speciaal uniform: een witte broek en een blauwe jas met koperen knopen. Het bekendste kledingstuk van de Franse soldaten is de soldatenhoed.
<p>Pim de Plaagsoldaat</p> 	Steekhoed	Geschutstoren	(Pim heeft geen voorwerp van zichzelf in de kist gedaan)

Bijlage 5: Praktische informatie

Adressen

Fort Prins Frederik
Havendijk 16
3257 LH Ooltgensplaat
www.fortprinsfrederik.eu

Jeugdfaculteit Ooltgensplaat
Adriaantje van Enthoven
info@dorpsraadooltgensplaat.nl
Telnr 06 22646671

Verdieping

Fort Prins Frederik
www.fortprinsfrederik.eu
www.zuiderwaterlinie.nl/11-vestingsteden/forten-in-nederland/fort-prins-frederik
Op deze websites vind je praktische en historische informatie over het fort.

Goeree-Overflakkee
www.erfgoedlijngo.nl
www.geschiedenisvanzuidholland.nl/goeree-overflakkee
Hier vind je cultuur-historische informatie over het eiland Goeree-Overflakkee.

Franse tijd
www.goeree-overflakkee.nl/streekarchief/tijdvak-1700-1800_45239/item/bataafsfranse-tijd_133444.html
Informatie over de Franse tijd op het eiland Goeree-Overflakkee.

Boek: *Lang geleden... De geschiedenis van Nederland in 50 voorleesverhalen*
Arend van Dam
Van Holkema & Warnsdorf (ISBN 9789047500254)
Hoofdstuk De Franse tijd: De vergeten koning (pagina 106)
Een voorleesverhaal over keizer Napoleon en zijn broer Lodewijk die koning werd van Nederland.

Colofon

UITGAVE

Dit project over Fort Prins Frederik is een uitgave van erfgoedlijn Goeree-Overflakkee en gemeente Goeree-Overflakkee.

SAMENSTELLING

Naar idee van Karen de Moor en Pia Westgren in samenwerking met Kunstgebouw.

Het project is onderdeel van het programma erfgoedonderwijs, welke door Cultuureducatie met Kwaliteit voor het basisonderwijs op Goeree-Overflakkee wordt samengesteld.

Met dank aan:

Hans van der Schraaf (Dorpsraad Ooltgensplaat)

Monique van der Weijden, Heidi Mathijssen en Adriaantje van Enthoven (Jeugdfaculteit Ooltgensplaat)

Narda Drooger en Isabelle van Alphen (OBS De Regenboog, Ooltgensplaat)

Martijn Lambert (Gemeente GO)

Bram den Exter

Hugo Verweij (Regionale projectcoördinator Cultuureducatie met Kwaliteit Goeree-Overflakkee)

DINK creatief bureau

© *Dorpsraad Ooltgensplaat*. Niets uit deze lerarenhandleiding mag worden vermenigvuldigd of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie of andere wijze zonder voorafgaande toestemming van *Dorpsraad Ooltgensplaat*.

gemeente
Goeree-Overflakkee

provincie
ZUID HOLLAND

ERFGOEDHUIS
ZUID•HOLLAND